

charivari Serenade van lawaaiërige muziek op potten en pannen, waarmee een lokale gemeenschap in vroegmodern Europa het signaal gaf niet akkoord te gaan met bepaalde huwelijken of seksuele contacten. Van een **noisy** pestscène aan het raam tijdens een eerste huwelijksnacht, transformeerde de traditie doorheen de eeuwen eerst via een overbezorgde poging om boze geesten uit cruciale wittebroodsweken te weren, tot een vorm van protest tegen sociaal afgekeurde huwelijken.

cocktail party effect Het vermogen om interessante geluiden te onderscheiden van een achtergrond vol irrelevant lawaai. In een kamer waar verschillende gesprekken plaatsvinden, kunnen we ons zo focussen op één ervan terwijl we de rest negeren. Het effect hangt samen met de luistervaardigheid om geluidsbronnen te lokaliseren in de ruimte. Stel dat dezelfde kakofonie van gespreksgeluiden in hoge kwaliteit opgenomen zou worden via twee kanalen, dan zouden luisteraars er niet in slagen individuele conversaties even adequaat te volgen. De verenging van de ruimte naar slechts twee luidsprekers verhindert dat. Door geluidskanalen uit diverse richtingen te laten komen, kan het cocktail party effect dus ook ingezet of uitgelokt worden. Dat is wat gebeurt tijdens het gebruik van **surround**-technieken in film en theater.

debureau effect Benoemt de nieuwsgierigheid naar nooit eerder voortgebrachte klanken. De term werd geïntroduceerd door Michel Chion. Hij verwijst naar films waarbij zwijgende personages plots hun stem laten horen. Zo'n ingreep kan contrast markeren of lokt ontgoocheling of teleurstelling uit bij een publiek. Chion vond inspiratie voor dit effect bij de Franse mimepeler Jean Debureau, van wie het publiek de stem pas te horen kreeg tijdens een juridisch proces op het einde van zijn carrière. Hopen Parijse fans vonden in de negentiende eeuw hun weg naar het gerechtgebouw, om de stem van hun beroemde Pierrotvertolker te aanhoren. Dat het daarna helemaal afgelopen was met de idoolstatus van deze acteur, bleek exemplarisch voor andere fenomenen die aan het debureau effect onderhevig zijn: één keer ontdekt, slaagt de nieuwe geluidsbron er niet meer in nog veel interesse op te wekken.

dode kamer Ook wel anechoïsche kamer genoemd. Absorbeert geluid maximaal, waardoor wanden, vloer en plafond geen enkel geluid reflecteren. Dat maakt de ruimte ideaal voor het verrichten van akoestische metingen. Absolute stilte biedt deze kamer dan weer niet. De anekdote wil dat John Cage, toen hij een dode kamer bezocht, tegen zijn verwachting in geen perfecte stilte aantrof. Hij ontdekte namelijk twee geluiden: één hoog, één laag. Het hoogfrequent gezoem bleek van zijn zenuwstelsel te komen, het laagfrequent gesuis van zijn bloedsomloop. Vanuit deze vaststelling, dat absolute stilte niet bestaat, zou Cage zijn *4'33"* gecomponeerd hebben – een beroemd geworden avant-gardewerk in drie bewegingen, waarvan de partituur geen enkel geluid aangeeft.

echolocatie Het menselijk vermogen om objecten, zelfs als ze niet goed zichtbaar zijn, te lokaliseren op basis van hun echo of galm. Dat is mogelijk door de aanwezigheid van meer dan twintigduizend haarcellen in onze oren. De haren van deze cellen gaan door opgevangen geluidsgolven in de vloeistof van het binnenoor bewegen en vertalen deze beweging in zenuwsignalen, die vervolgens zeer precies door de hersenen geanalyseerd worden. Die analyse kan verregaande gevolgen hebben: vroeger hadden kapiteins op schepen bijvoorbeeld de gewoonte om in dichte mist te fluiten naar de onzichtbare flanken van een rivier. Aan de manier waarop de echo terugkeerde, kon de bemanning opmaken of het er zanderig was of rotsachtig. Naar het schijnt kon zelfs de aanwezigheid van houtbalken in het water op die manier ontdekt worden.

fonomnese Fenomeen waarbij men zich een klank verbeeldt, zonder het effectief te horen. Deze mentale activiteit gebruikt daarvoor het inwendig gehoor – bijvoorbeeld tijdens muziekcompositie, of om geluiden die te maken hebben met een gebeurtenis in het verleden als herinnering op te roepen. Niet te verwarren met **anamnese** (het effectief horen van klanken roept bepaalde gebeurtenissen in het verleden op) en **'rémanence'** (het mentaal blijven horen van geluid dat al gestopt is).